

Η υπακοή ως οδός ελευθερίας (Αρχιμ. Γεώργιος Καψάνης, Ηγούμενος Ι. Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 3 Φεβρουαρίου, 2010

Ο Θεός εξ αρχής έπλασε τον άνθρωπο ελεύθερο. Ημπορούσε να δεχθή ή να αρνηθή την Αγάπη Του. Να κάμη καλή ή κακή χρήσι της ελευθερίας.

Η απαγόρευσις της βρώσεως από το δένδρο της γνώσεως τού καλού και τού κακού, πού ήταν φυτευμένο εν μέσω τού Παραδείσου, τού έδιδε αυτή την δυνατότητα. Κατά τον Άγιο Χρυσόστομο γνώσις τού 'καλού' ήταν η υπακοή, γνώσις τού 'κακού' η ανυπακοή. Η τήρησις της εντολής, η υπακοή, θα εβοηθούσε τούς πρωτόπλαστους να ασκηθούν, να εθισθούν και να στερεωθούν στην καλή χρήσι της ελευθερίας. Να προσανατολίσουν μόνιμα την ελευθερία τους στον Θεό και να ταυτίσουν το θέλημά τους με το θέλημα τού Δημιουργού. Έτσι θα επετύγγχαναν την ένωσί τους με τον Θεό, την θέωσι. Θα ημπορούσαν να φάγουν και από το δένδρο της ζωής, δηλαδή να γίνουν κατά χάριν αθάνατοι. Η ελευθερία ήταν θείο δώρο, την οποία όμως ο άνθρωπος έπρεπε να διατηρή και να αυξάνη με την ιδική του συνεργεία. Γι' αυτό εδόθη η εντολή.

Λέγει αρχαίος ερμηνευτής ότι ο Θεός έδωσε τριών ειδών δένδρα στον άνθρωπο. Τα κοινά δένδρα, για να εξασφάλιση στον άνθρωπο το ζην. Το δένδρο της γνώσεως τού καλού και τού κακού, για να εξασφάλιση το ευ ζην και το δένδρο της ζωής, για να εξασφαλίση το αει ζην. Δηλαδή έδωσε τα υλικά αγαθά, έδωσε επίσης την ελευθερία, πού καταξιώνεται με την άσκησι της υπακοής και την αγάπη. Και τέλος την αιώνιο ζωή, δηλαδή την θεία Ζωή. Τα δώρα αυτά θα ελάμβανε ο άνθρωπος σταδιακά και αναγωγικά, από τα κατώτερα στα ανώτερα, αναλόγως με την ιδική του προαίρεσι και συνεργεία. Η ανυπακοή των πρωτοπλάστων όμως διέκοψε την δυνατότητα μετοχής στα ανώτερα δώρα τού Θεού. Ο άνθρωπος βρέθηκε εξόριστος, στην έρημο της ακοινωνησίας με τον Θεό. Η ψυχή του πού δεν τρέφεται πλέον από τον Θεό, ζητεί να τραφή από τα υλικά αγαθά με ένα εμπαθή και θανατηφόρο τρόπο.

Η αντικατάστασις της θεοκεντρικής ζωής από την εγωκεντρική, ανατρέπει την τάξι

της δημιουργίας. Ο άνθρωπος αλλάζει το κέντρο τού κόσμου. Ακολουθεί η διάσπασις και αποδιοργάνωσις τού κόσμου και των λειτουργιών της ζωής. Ο νους σκοτίζεται. Η θέλησις αρρωσταίνει. Η καρδιά γίνεται εμπάθης. Έτσι το κατ' εικόνα αμαυρώνεται με ακραία συνέπεια τον θάνατο. Η ανυπακοή δεν ωδήγησε στην θέωσι, όπως επίστευσαν οι πρωτόπλαστοι παρασυρθέντες από τον διάβολο, αλλά στην νέκρωσι τού ανθρώπου.

Η ορθόδοξος ανθρωπολογία αναλύει το δράμα της ανυπακοής, της πτώσεως και της εξορίας του ανθρώπου από την Βασιλεία της Θείας Αγάπης. Ο πρώτος Αδάμ μαζί με την Εύα έφεραν στον κόσμο την ανυπακοή και τον θάνατο, κάνοντας κακή χρήσι τού δώρου της ελευθερίας. Κληροδοτούν στο ανθρώπινο γένος το προπατορικό αμάρτημα, ως κατάστασι αρρώστιας της ανθρωπινής φύσεως, εγωισμού, αποστασίας από τον Θεό. «Νενόσηκεν ουν η φύσις την αμαρτίαν διά της παρακοής τού ενός, τουτέστιν Αδάμ ούτως αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί, ουχ ως τω Αδάμ συμπαραβεβηκότες, ου γάρ ήσαν πώποτε, άλλ' ως της εκείνου φύσεως όντες...» κατά τον Άγιο Κύριλλο Αλεξανδρείας.

Βέβαια δεν έλειψαν οι δίκαιοι άνθρωποι πού έκαναν καλή χρήσι της ελευθερίας προσανατολίζοντας την προς τον Θεό, χωρίς όμως να ημπορούν να επιτύχουν την θέωσι, αφού η ανθρωπινή φύσις είχε θανάσιμα αρρωστήσει και δεν ημπορούσε εξ ιδίων της να υγιάνη και να θεωθή. Οι δίκαιοι αυτοί άνθρωποι απετέλεσαν τούς κλάδους ενός ευλογημένου δένδρου πού στο τελευταίο και ωραιότερο κλαδί του, την Πανάμωμο Μαρία, εξήνθισε το άνθος πού ευωδίασε όλο τον κόσμο, τον Κύριο Ιησού Χριστό. «Ράβδος εκ της ρίζης Ιεσσαί και άνθος εξ αυτής Χριστέ, εκ της Παρθένου ανεβλάστησας». Η Παρθένος έκανε τελεία υπακοή στον Θεό. Τού έδωσε όλη την ελευθερία της, ως μια προσφορά τελείας αγάπης και εμπιστοσύνης. «Ίδού η δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατά τό ρήμα σου» (Λουκ. 1.38). Έτσι διώρθωσε την ανυπακοή της προμήτορος Εύας. Η Εύα είπε πρώτη το όχι στην αγάπη τού Θεού και στο θέλημα Του για την θέωσι τού ανθρώπου. Η Παρθένος λέγει πρώτη το ναι. Αυτό το ναι περίμενε ο Ελεήμων Κύριος, ως συγκατάθεσι της ελευθερίας του ανθρώπου, για να ημπορέση να σαρκωθή και να αναστήση τόν «Αδάμ παγγενή».

Ο Ιησούς Χριστός, ο νέος Αδάμ, διορθώνει την ανυπακοή τού πρώτου Αδάμ, με την τελεία υπακοή του στο θέλημα τού ουρανίου Πατρός. «Πάτερ μου, ει δυνατόν έστι, παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο πλην ουχ ως εγώ θέλω, άλλ' ως συ» (Ματθ. 26.39). Έτσι έγινε «υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού» (Φιλιπ. 2.8). Η

υπακοή, ζωή η ανυπακοή, θάνατος λέγουν οι Πατέρες. Η υπακοή τού Χριστού γίνεται ζωή για όλο τον κόσμο. «Ὡσπερ ὁ Αδάμ, θανάτω υπέπεσεν, οὕτως ὁ Σωτὴρ υπακούσας, τὸν θάνατον ἐνέκρωσεν» (Ἅγιος Θαλάσσιος).

Τώρα αρχίζει μία νέα γενεά με πνευματικό γενάρχη τον Ιησού Χριστό. Σκοπός της γενεάς αυτής είναι η προσφορά της ελευθερίας στον Θεό διά της υπακοής. Υπακοής πού δεν γίνεται από εξαναγκασμό και υποχρέωσι, αλλά από αγάπη. «Τις ημάς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχώρια ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;» (Ρωμ. 8.35). Ὅλα τα υφίσταται υπακούων ὁ Ἀπόστολος γιὰ νὰ μὴ χωριστῆ ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Αυτό δείχνει ὅτι περιεχόμενο τῆς υπακοῆς εἶναι ἡ ἀγάπη. Στὴν νέα αὐτὴ χαριτωμένη κατάστασι, τὰ τέκνα τῆς υπακοῆς καὶ τῆς ἀγάπης φθάνουν τὰ ὅρια τῆς ἀληθινῆς ελευθερίας. Ελευθερίας ἀπὸ τὸν ἐγωισμό, ἀπὸ τὰ πάθη, ἀπὸ τὸν φόβο, ἀπὸ τὸν διάβολο, ἀπὸ τὸν θάνατο. Μετά ἀπὸ πολλή ἀσκησι υπακοῆς ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος ἐφθασε στὴν τελεία ἀπάθεια, ἀγάπη καὶ ελευθερία «Ἐγὼ οὐκέτι φοβούμαι τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀγαπῶ αὐτόν. Ἡ γὰρ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον». Περιεχόμενο καὶ τῆς πραγματικῆς ελευθερίας εἶναι ἡ ἀγάπη.

Στὴν μακάρια αὐτὴ κατάστασι φθάνει ὁ χριστιανὸς μετὰ ἀπὸ πολλή βία πού ἀσκει ἐκούσια στὸ ἐγωιστικὸ τοῦ θέλημα, γιὰ νὰ τὸ υποτάξῃ στὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅπως λέγει ὁ Κύριος στὸ Ἱερό Ευαγγέλιο, «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. 11,12). Ἡ πείρα τῶν Ἁγίων συνοψίζεται στὸ λόγιο, «δώσε αἷμα καὶ λάβε πνεύμα». Με τὸ αἷμα τῆς καρδιάς πού χύνεις καθαρίζεσαι ἀπὸ τὰ πάθη. Τότε ἠμπορεῖς νὰ δεχθῆς τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Οὐ δε τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ελευθερία» (2 Κορ. 3.17).

Ὁ χριστιανὸς αγωνιζόμενος συνειδητοποιεῖ ὅτι ελευθερία εἶναι νὰ ζῆ στὸν Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς σ' αὐτόν. Γιὰ τὸν ἀπιστο ἡ ελευθερία τοποθετεῖται στὸν ἐγωισμό: Εἶμαι ἐλεύθερος ὅταν κάνω ὅτι θέλω. Γιὰ τὸν χριστιανὸ ἡ ελευθερία τοποθετεῖται στὴν ἀγάπη καὶ στὸν Θεό: Εἶμαι ἐλεύθερος ὅταν κάνω ὅτι θέλει ὁ Θεός. Ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης «καὶ τότε μάλλον ἔσται τό αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα τὸν ἄνθρωπον ἐνεργεῖν, θέλοντι ἐκουσίως τὸ θέλημα τοῦ δημιουργοῦ». (Ἐπιστολὴ πρὸς Λαυριώτας). Ἡ ελευθερία εἶναι χάρις (χάρισμα). Ὁ ἀγὼν τοῦ πιστοῦ γίνεται γιὰ νὰ προσφέρεται στὸν Θεὸ καὶ νὰ συνεργῆ, νὰ δέχεται καὶ νὰ μὴν ἀντιδρά στὴν θεία Χάρι.

Η ελευθερία διά της υπακοής. Αυτό φαίνεται παράδοξο και αντινομικό. Αντινομικό φαίνεται και το μυστήριο της Αγίας Τριάδος. Τόσο όμως το πρώτο όσο και το δεύτερο, είναι αληθινό επειδή ακριβώς είναι αντινομικό. Μάς ανάγουν σε μια άλλη κατάσταση, τού μέλλοντος αιώνος. Εάν δεν ήταν αντινομικό, θα μάς άφηναν στην ίδια κατάσταση, στην οποία ευρισκόμεθα, τού παρόντος αιώνος. «Εάν ελευθερωθή ο νους από πάντων των εχθρών αυτού και σαββατίση, έστιν εν ετέρω αιώνι καινώ, καινά λογιζόμενος και άφθαρτα» (Άγιος Ησαΐας Αναχωρητής).

Ο δούλος τού Χριστού γίνεται απελεύθερος Χριστού. Ο Χριστός ελευθερώνει όσους γίνονται δούλοι Του. Όταν ο άνθρωπος θελήση να γίνη δούλος τού Χριστού, υπήκοος στον Χριστό, ο Χριστός τον κάνει φίλο Του. Τον εισάγει στην Βασιλεία Του. «Υμείς φίλοι μου έστε... ουκέτι υμάς λέγω δούλους» (Ιωάν. 15.14). Στην Εκκλησία οι άνθρωποι υπακούουν, δουλεύουν στον Χριστό και έτσι γίνονται ελεύθεροι. «Βαπτίζεται ο δούλος τού Θεού εις το όνομα τού Πατρός και τού Υιού και τού Άγιου Πνεύματος». «Μεταλαμβάνει ο δούλος τού Θεού...». Διά μέσου αυτής της δουλείας οι χριστιανοί γίνονται υιοί της «ευλογημένης Βασιλείας τού Πατρός και τού Υιού και τού Αγίου Πνεύματος». Βασιλείας πού έχει ως περιεχόμενο της την αγάπη και την ελευθερία.

Την ελευθερία απολαμβάνει ο χριστιανός ιδιαίτερα στην Θ. Λειτουργία και στην Λατρεία τού Θεού. Ο οσιώτατος Γέρων Αυξέντιος, αδελφός της Μονής μας πού εκοιμήθη τον περασμένο Μάρτιο, μάς παρακαλούσε να μη τον εμποδίζουμε να συμμετέχη στην εν τω νάω Λατρεία, αν και ήταν εξαντλημένος από τα γηρατειά και τυφλός. «Στην Εκκλησία αισθάνομαι ελευθερία», μάς έλεγε. Στην θεία Λειτουργία και την ιερά Λατρεία ο άνθρωπος και ο κόσμος ελευθερώνονται από την φθορά, τον θάνατο και τον διάβολο, μεταμορφώνονται και αφθαρτίζονται. Το «νυν» γίνεται «αεί», γιατί μετέχει στην Βασιλεία τού Θεού. Αυτή είναι η πραγματική ελευθερία.

Η Εκκλησία με όλους τους θεσμούς της βοηθεί τα τέκνα της να αναχθούν στην εν Χριστώ ελευθερία.

Οι Ιεροί Κανόνες εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι επιβάλλουν ένα νομικό καθεστώς στην Εκκλησία. Εν τούτοις, επειδή πρόκειται για εντολές πού εκφράζουν την

Αλήθεια της Εκκλησίας όσον αφορά τις σχέσεις των μελών της μεταξύ των, βοηθούν τα μέλη της Εκκλησίας να ζουν με ενότητα, ευταξία, αγάπη και αρμονία. Οι ιεροί Κανόνες εκφράζουν το φρόνημα της Εκκλησίας ως θεανθρωπίνου Σώματος τού Χριστού. Όποιος ενεργεί παρά τούς κανόνες, ενεργεί εγωιστικά, ατομικιστικά δεν υπακούει στην Εκκλησία και δεν ελευθερώνεται. Ο ατομικισμός απορρίπτει την κανονική τάξη της Εκκλησίας ή την διαστρέφει, μεταβάλλοντάς την σ' ένα νομικό ανθρωποκεντρικό καθεστώς (παπισμός) ή ένα ηθικιστικό σύστημα αυτοδικαιώσεως των ανθρώπων, χωρίς την Χάρι του Θεού.

Στην άσκησι της ελευθερίας διά της υπερβάσεως τού εγωιστικού μας θελήματος μας βοηθεί επίσης η υπακοή στην εν γένει Παράδοσι και Λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. Στην Εκκλησία πιστεύουμε, προσευχόμεθα, ασκούμεθα, λατρεύουμε τον Θεό, όχι όπως φαίνεται σε μάς καλύτερα, αλλά όπως παρελάβαμε από τούς θεοφόρους Πατέρας μας. Η ευσέβεια των Ορθοδόξων είναι θεολογική, δηλαδή εκφράζει τα αληθή δόγματα της Εκκλησίας. Οι τύποι της ορθοδόξου Λατρείας εκφράζουν την δογματική της διδασκαλία, το καθολικό μυστήριο τού θεανθρώπου Χριστού και όχι ατομικές, μη μεταμορφωμένες, συναισθηματικές ή αρρωστημένες καταστάσεις. Γι' αυτό και όταν ευσεβούμε εκκλησιαστικά, ευσεβούμε υπερβαίνοντας τον εγωισμό μας και έτσι αναγόμεθα στην ελευθερία τού Χριστού. Η χρήσις πολυφωνικής μουσικής και οργάνων στην Λατρεία, η ζωγραφική της Αναγεννήσεως, οι 'ατομικές προσευχές', η γονυκλισία την Κυριακή και την περίοδο της Πεντηκοστής, όλα αυτά και άλλες σχετικές αυθαιρεσίες, είναι έξω από την εκκλησιαστική Παράδοσι και το ήθος της Ορθοδοξίας. Είναι ατομικιστικά. Δεν ελευθερώνουν. Δεν ανανεώνουν, άλλ' ανατρέπουν την Παράδοσι και νοθεύουν το πνεύμα της ορθοδόξου Λατρείας.

Η υπακοή επίσης στους Επισκόπους και τούς πνευματικούς μας πατέρες (εξομολόγους), βοηθεί να αναχθούμε στην εν Χριστώ ελευθερία. Οι Ποιμένες της Εκκλησίας μας πρέπει να υπακούουν στο Ιερό Ευαγγέλιο, στους Ιερούς Κανόνες, στην Παράδοσι και στους θεσμούς της Εκκλησίας. Οι λαϊκοί πρέπει να υπακούουν στους Ποιμένες των. Όλοι μαζί, ποιμένες και ποιμαινόμενοι πρέπει να υπακούουμε στον Χριστό, την αθάνατο Κεφαλή της Εκκλησίας, πού είναι πάντα «ο ώδε ημίν αοράτως συνών», ο Δομήτωρ και Αρχηγός της Εκκλησίας.

Οι μοναχοί, επιθυμούντες και αγωνιζόμενοι να ζήσουν μέσα τους τέλεια το θέλημα τού Θεού, λαχταρούν να αδειάσουν τελείως από το ιδικό τους εγωιστικό θέλημα. Έτσι αποφασίζουν να κάνουν αδιάκριτο και τελεία υπακοή στον πνευματικό τους

πατέρα, τον Γέροντά τους. Η υπακοή μάλιστα συγκαταλέγεται στις τρεις μοναχικές υποσχέσεις στον Θεό. Υπακοή, παρθενία, ακτημοσύνη, εκφράζουν την ολοκληρωτική αφιέρωση τού μοναχού στον Θεό. Η καθημερινή εκκοπή τού θελήματος ισοδυναμεί με μαρτύριο. Με πολύ αγώνα ασκείται διά της υπακοής, ακόμη και σε λεπτομέρειες ή φαινομενικά παράλογες εντολές, να εκκόπη τελείως το θέλημά του. Η εκκοπή τού θελήματος στην πραγματικότητα δεν είναι αφαιρέσεις, αλλά θεραπεία τού αρρωστημένου θελήματος, ταύτισης και υποταγή τού θελήματος στο θέλημα τού Θεού. Ο Σωτήρ Χριστός είχε ανθρώπινο θέλημα τέλεια υποτεταγμένο στο θείο θέλημα. Ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης παρατηρεί εύστοχα: «Αυταρέσκεια και θελήματι εαυτού ο εξ αρχής ηττήθη βροτός, και τω μη υποταγήναι τω κτίσαντι τούτων αθέτησιν εισάγει το σχήμα τού μοναχού, αυτεξουσίω γνώμη **το** αυτεξούσιον αναιρούν, και τούτο δώρον προσάγων τω δεδωκότι».

Ο καλός υποτακτικός θέλει ο,τι θέλει ο Θεός. Και μαθαίνει να θέλη ο,τι θέλει ο Θεός, μαθαίνοντας να θέλη ο,τι θέλει ο Γέροντας. Στο Άγιον Όρος λένε ότι ο καλός υποτακτικός είναι αυτός πού έμαθε να λέγη με την καρδιά του δύο φράσεις: «Ευλόγησον» και «νάσαι ευλογημένο». Έτσι ο μοναχός ελευθερώνεται από το ατομικό, εγωιστικό του θέλημα και τα διάφορα τυραννικά πάθη πού πηγάζουν από αυτό. Ελευθερώνεται ακόμη και από τον φόβο τού θανάτου. Υπάρχουν μάλιστα μοναχοί πού τραβούν κομβοσχοίνοι να πεθάνουν, γιατί έχουν ήδη διαβεί «εκ τού θανάτου εις την ζωήν». Ο ασκούμενος στην υπακοή μοναχός είναι επίσης ελεύθερος από κάθε αγωνία, γιατί έχει με ταπείνωση εναποθέσει την ψυχή του στα χέρια τού Γέροντά του, για την αγάπη τού Χριστού. Στο Γεροντικό και στην καθημερινή μοναχική πράξι, διαπιστώνουμε πόσο ελεύθερος είναι ο υποτακτικός μοναχός.

Οι χριστιανοί στον κόσμο για τούς οποίους ο μοναχισμός είναι φως, θέλουν επίσης να σωθούν διά της υπακοής και της εκκοπής τού θελήματος πού προσπαθούν κατά το δυνατόν να ασκήσουν μέσα στις συνθήκες και δυνατότητες τού κόσμου. Οι γονείς π.χ. πού δεν εμποδίζουν το θέλημα του Θεού στην γέννησι παιδιών, πράγμα πού φανερώνει θυσία και υπακοή στον Θεό, προχωρούν πολύ στην εν Χριστώ ελευθερία. Το ίδιο και όσοι σύζυγοι κάνουν υπομονή στις αδυναμίες των συζύγων τους, κόβουν το θέλημά τους από ταπείνωση, και σηκώνουν καρτερικά και με υπακοή στο θέλημα τού Θεού τις δοκιμασίες και τα βάρη της ζωής.

Με την υπακοή ο πιστός αντιπροσφέρει αυτεξούσια το αυτεξούσιό του στον Θεό. Ο Θεός δέχεται το δώρο και χαρίζει στον πιστό, όχι μόνο την αρχική ελευθερία

(δυνατότητα εκλογής μεταξύ καλού και κακού), αλλά και την τελική ελευθερία που είναι συμμετοχή στον αιώνιο Θείο Σαββατισμό, στην δόξα του Θεού και στο άκτιστο Φως της Αγίας Τριάδος:

«Υπακοή εντολής, ψυχής ποιεί κάθαρσιν. Η δε της ψυχής κάθαρσις, φωτός ποιεί μέθεξι».

Αγιος Θαλάσσιος

(ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΣΥΝΑΞΗ" - ΤΕΥΧΟΣ 1 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1982)

(Πηγή ηλ. κειμένου: "Αντιαιρετικόν Εγκόλπιον")

Διαβάστε περισσότερα κείμενα του γέροντα πατώντας [εδώ](#)